

Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen C1 Düzeyindeki Öğrencilerin Dinleme Becerisine İlişkin Görüşleri

The Views of Students Learning Turkish as a Foreign Language (C1 Level) on Listening Skill

K. Kaan BÜYÜKİKİZ¹
Gaziantep Üniversitesi

Özet

Bu çalışmanın amacı, "Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin dinleme becerisi ile ilgili görüşleri nelerdir?" sorusuna cevap aramaktır. Araştırmada Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin dinleme becerisine ilişkin görüşlerini belirleyebilmek amacıyla nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan odak grup görüşmesi kullanılmıştır. Araştırmanın verileri Gaziantep Üniversitesi TÖMER'de öğrenim görmekte olan C1 seviyesindeki 8 öğrenciden gönüllülük esasına göre toplanmıştır. Odak grup görüşmesinden elde edilen veriler betimsel analiz ile incelenerek araştırmanın dokuz alt amacına yönelik bulgular elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgularda; Türkçe dinlemenin, özellikle de bazı konularda dinlemenin zor olduğu, dinleme becerisinin gelişmesi için sınıf içi ve sınıf dışında öğretmen ve öğrencilerin farklı sorumlulukları olduğu, bazı seslerin anlaşılmadığı, Türkçede bir kelimenin birden fazla anlama gelmesinin ve mecazlı söylemlerin dinlemeyi zorlaştırdığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere, ders materyali (kitap,cd, film vb.) hazırlayan uzmanlara ve bu alanda hizmet veren kurum ve kuruluşlara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi, Dinleme Becerisi, Odak Grup Görüşmesi

Abstract

The purpose of this study is to seek an answer to the question: "What are the views of learners learning Turkish as a foreign language on listening skill?" In the present study, a qualitative research involving focus group discussion was conducted in order to determine the views of students learning Turkish as a foreign language about listening skill. The data for the study was collected via focus group discussion with eight students currently enrolled in Gaziantep University TÖMER and they were all C1 level students. Findings related to the nine subgoals of the study were derived from descriptive analysis of the data obtained from focus group discussion. It was inferred from the findings that listening Turkish, especially on specific topics, is very difficult; some sounds, polysemic words and figurative speeches in Turkish make listening difficult, and it was also inferred that both students and teachers have various

¹ Yrd. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, e-mail: kbuyukikiz@gmail.com

responsibilities in and outside the class to improve the listening skills. In the light of the findings some recommendations were made for teachers teaching Turkish as a foreign language, experts preparing course materials (e.g. books, CDs, films etc.) and all the institutions and organizations serving in this field.

Keywords: Teaching Turkish as a Foreign Language, Listening Skill, Focus Group Discussion

Giriş

İnsanların birbirleriyle anlaşmalarını sağlayan en önemli araç dildir. Dil, insanoğlunun doğuştan itibaren toplumsallaşması sürecinde kullandığı temel vasıttır. Bireylerin bilgi deneyim ve duygularını birbirleriyle paylaşmalarını ve bu yolla kendi sınırlarını aşmalarını sağlamakla dil, insanın birey oluşunda ve toplumsallaşmasında önemli bir rol oynamaktadır (Keçik ve Subaşı Uzun, 2004:4).

Dil, pek çok kaynakta farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlardan bazılarına göre dil; "İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma" (TDK, 2005:526). "Düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü çok gelişmiş bir dizgedir" (Aksan, 2003:55)." İnsanların duygu, düşünce ve gözlemlerini işaret veya kelimelerle paylaştıkları bir sistemdir" (Güneş, 2013:21). Bu tanımlar incelendiğinde dilin anlama ve anlatma olmak üzere iki boyutunun ön plana çıktığı söylenebilir. Her iki boyut literatürde dil becerileri olarak nitelenmektedir. Anlama başlığı altında ele alınan beceriler okuma ve dinlemeyken anlatma başlığını oluşturanlar ise konuşma ile yazmadır.

Anlama becerilerinden biri olan dinleme, yabancı dil öğretiminde diğer becerilere yönelik eğitimin verilmesi için ilk aşamayı oluşturması bakımından önemlidir. "Dört temel dil becerisinden ilk ve en çok kullanılanı dinleme becerisidir. Bu beceri, insanın zihinsel gelişimiyle paralel olarak ilerleme kaydetmektedir."(Özbay, 2012:69). Bu durum dil öğrenme sürecinde dinleme becerisine gereken önemin verilmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Dinlemenin ne olduğuna ilişkin birçok araştırmacı görüş bildirmiştir. Bunlardan bazıları şu şekilde özetlenebilir: Dinleme,

"İşitmek için kulak vermek." (TDK, 2005:534)

"Konuşan kişinin vermek istediği" mesajı, pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliğidir." (Demirel, 1999:33)

"Konuşan ya da sesli okuyan bir kişinin vermek istediği mesajı, tam olarak anlayabilme." (Özbay, 2006:5)

"Ses, müzik, gürültü, konuşma gibi sesli uyarıcıları işitmek, anlamak ve zihinde yapılandırmak için kulak ve beynimizde yürütülen karmaşık bir süreç." (Güneş, 2013:79)

"İşitilene almak ve saklamak ya da işitilene anlamak amacıyla dikkat harcamak." (Sever, 2000:11)

Yukarıda dinlemeyle ilgili yapılan tanımlara bakıldığında dinlemenin sadece işitmek değil aynı zamanda işitilen seslerin anlamlandırılması süreci olduğu anlaşılmaktadır. Tompkins (1998 akt. Özbay ve Melanlıoğlu, 2012:88), bireyin

diğer becerilere harcadığı toplam zaman kadar bir süreyi dinlemeye ayırdığını belirtmektedir. Aynı durumun dil öğrenim süreci için de geçerli olduğu ifade edilebilir. Bireyler eğitim hayatlarında da bilgilerin büyük bir kısmını dinleme yoluyla edinmektedirler.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin nasıl yapılması, becerilerin öğrenciye ne ölçüde kazandırılması gerektiği konusunda Ortak Başvuru Metni'nin yol gösterici olduğu söylenebilir. Her bir dil düzeyi için öğrencilerde gözlenecek yeterlikler beceriler bağlamında belirtilmiştir. Dinleme becerisinin düzeylere göre tanımlamaları şu şekildedir:

Tablo 1: Dinleme becerisinin düzeylere göre tanımları

Düzyerler	Dinleme
A1	Benimle, ailemle ve yakın çevremle ilgili tanıdık sözcükleri ve çok temel kalıpları, yavaş ve net konuşulduğunda anlayabilirim.
A2	Beni doğrudan ilgilendiren konularla ilişkili kalıpları ve çok sık kullanılan sözcükleri anlayabilirim. (Örneğin; En temel kişisel ve ailevi bilgiler, alışveriş, yerel çevre, meslek). Kısa, net, basit ileti ve duyurulardaki temel düşünceyi kavrayabilirim.
B1	İş, okul, boş zaman vb. ortamlarda sürekli karşılaşılan bildik konulardaki net, standart konuşmanın ana hatlarını anlayabilirim. Güncel olaylar ya da kişisel ilgi alanıma giren konularla ilgili radyo ve televizyon programlarının çoğunun ana hatlarını yavaş ve net olduğunda anlayabilirim.
B2	Güncel bir konu olması koşuluyla uzun konuşma ve sunumları anlayabilir, karmaşık tümcelerle yapılan tartışmaları takip edebilirim. Televizyon haberlerini ve güncel olaylara ilişkin programların çoğunu anlayabilirim. Standart dilin kullanıldığı filmlerin çoğunu anlayabilirim.
C1	Açıkça yapılandırılmamış ve ilişkiler açıkça belirtilmemiş sadece ima edilmiş olsa bile uzun konuşmaları anlayabilirim. Televizyon programlarını ve filmleri fazla zorluk çekmeden anlayabilirim
C2	İster canlı ister yayın ortamında olsun, hiçbir konuşma türünü anlamakta zorluk çekmem. Sadece normal anadili konuşma hızında ise, aksana alışabilmem için biraz zamana ihtiyacım olabilir.

(Kaynak: <http://europass.cedefop.europa.eu/tr/resources/european-language-levels-cefr>)

Yukarıda sözü edilen dil edinim aşamalarına göre verilen kazanımlara bakıldığında dinleme becerisinin geliştirilmesinde genel amacın öğrencinin hedef dilde dinlediği bir iletiyi doğru anlamasını ve etkili iletişime girebilmesini sağlamak olduğu görülmektedir. Bu genel amaç doğrultusunda yabancı dil öğrenen bireylerin öğrenme öğretme sürecinde ve günlük yaşamda dinlemeyle ilgili karşılaştıkları sorunların saptanması etkili ve verimli bir dinleme eğitimi açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmada Türkçenin yabancılarla öğretiminde pek de fazla çalışılmayan bir konu olan dinleme becerisi üzerinde durulmuş ve Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin dinleme becerisine yönelik görüşleri alınmıştır. Araştırmanın sonunda, elde edilen bu görüşlerden hareketle çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin dinleme becerisine ilişkin görüşlerini belirlemektir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, Gaziantep Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER)'nde, araştırmanın yürütüldüğü tarih olan Mart -Nisan 2014 döneminde C1 seviyesinde Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerle sınırlıdır.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizine ilişkin bilgiler alt başlıklar halinde sunulmuştur.

Araştırmanın Modeli

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin dinleme becerisi ile ilgili görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada odak grup görüşmesi tabanlı nitel bir yöntem kullanılmıştır.

Nitel araştırmalarda en sık kullanılan yöntemlerden biri olan odak grup görüşmesi, "ılımlı ve tehditkâr olmayan bir ortamda önceden belirlenmiş bir konu hakkında algıları elde etmek amacıyla dikkatle planlanmış bir tartışmalar serisi" olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 152).

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden odak grup görüşmesi yönteminin benimsenmesinin sebebi, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin dinleme becerisi ile ilgili görüşlerini belirlemek ve öğrenci görüşlerinden hareketle toplanan bilgileri değerlendirmektir. Bunun için araştırmada, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerle odak grup görüşmeleri yürütülmüştür. Odak grup görüşmesi, "karşılıklı etkileşim ve çağrışımlar sonucu, katılımcılar birbirlerinin zihinlerindeki duygu ve düşünceleri tetiklerler; böylelikle de zengin bir bilgi akışı sağlanır. Bu yöntemde grup baskısı, sosyal onaylanma ve sosyal beğenilirlilik gibi engellerin asılması ve katılımcıların gerçek algı, duygu ve düşüncelerine ulaşılması amaçlanmaktadır." (Çokluk vd. 2011:98)

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 eğitim öğretim yılında Gaziantep Üniversitesi TÖMER'de öğrenim gören C1 seviyesindeki 8 yabancı öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Bu bölümde araştırmaya katılan Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2: Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin ülke dağılımına ilişkin bilgiler

Ülke	Öğrenci Sayısı
Suriye	3
Zambiya	1
Somali	1
Güney Afrika Cumhuriyeti	1
Çad	1
Gana	1
Toplam	8

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya Zambiya, Somali Güney Afrika Cumhuriyeti, Çad ve Gana'dan 1, Suriye'den 3 olmak üzere 6 farklı ülkeden toplam 8 öğrencinin katıldığı görülmektedir.

*Tablo 3:*Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin cinsiyet dağılımına ilişkin bilgiler

Cinsiyet	Öğrenci sayısı
Kız	3
Erkek	5
Toplam	8

Tablo 3'te araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 3'ü kız, 5'i erkektir.

Tablo 4: Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin yaş dağılımına ilişkin bilgiler

Yaş	Öğrenci Sayısı
17-22	7
23-28	1
Toplam	8

Tablo 4'te araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Tabloda görüldüğü üzere yaşları 17-22 olan 7, 23-28 olan 1, öğrenci araştırmaya katılmıştır.

*Tablo 5:*Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin Türkiye'de bulunma sürelerine ilişkin bilgiler

Türkiye'de bulunma süresi	Öğrenci sayısı
7-12 Ay	7
13-36 Ay	1
Toplam	8

Araştırmaya katılan öğrencilerin Türkiye'de bulunma sürelerine ilişkin bilgilere Tablo 5'de yer verilmektedir. Öğrencilerin 7'sinin 7-12 ay, 1'inin 13-36 ay'dır Türkiye'de bulunduğu görülmektedir.

Verilerin Toplanması

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin dinleme becerisi ile ilgili görüşlerini belirlemek üzere odak grup görüşmesinde öğrencilere sorulacak sorular belirlenmiş ve uzman görüşü alınarak son hâli verilen görüşme soruları öğrencilere yöneltilmiştir. Görüşmelerde video ve ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Öğrencilere görüşmeye başlamadan önce bunun bir sınav değil sohbet olduğu, kendilerini rahat hissetmeleri gerektiği ifade edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen bu kayıtlar daha sonra araştırmacı tarafından yazıya dökülmüştür.

Odak grup görüşmelerine katılan öğrencilerin görüşmelerde kullanılan katılımcı numaraları, geldikleri ülkeler ve anadilleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 6: Çalışma grubunda yer alan öğrenciler

Katılımcı Numarası	Ülkesi	Anadili
1	Zambiya	İngilizce
2	Somali	Somalice
3	Güney Afrika Cumhuriyeti	Zuluca
4	Suriye	Arapça
5	Suriye	Arapça
6	Çad	Arapça
7	Gana	Hausa
8	Suriye	Arapça

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veriler, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin dinleme becerisi ile ilgili görüşlerini belirlemek için odak grup görüşmesinde öğrencilere yöneltilen sorular yoluyla toplanmıştır. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda son hâli verilen görüşme soruları öğrencilere yöneltilmiştir. Öğrencilere yöneltilen sorular tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Odak grup görüşmesinde öğrencilere sorulan sorular

Sorular	
1	Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin dinlemekte zorlandıkları ve zorlanmadıkları konulara ilişkin görüşleri nelerdir?
2	Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin dinlemekte zorlandıkları ve zorlanmadıkları seslere ilişkin görüşleri nelerdir?
3	Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin dinleme etkinliği öncesinde yerine getirdikleri hazırlık aşamasına ilişkin görüşleri nelerdir?
4	Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin dinlediklerine ilişkin yaptıkları değerlendirmelerle ilgili görüşleri nelerdir?
5	Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin dinlediklerini akıllarında tutmak için nasıl bir yol izlediklerine ilişkin görüşleri nelerdir?
6	Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin anadillerinin Türkçe dinlemeye etkisine ilişkin görüşleri nelerdir?
7	Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin dinleme becerisinin gelişmesi açısından sınıf dışı faaliyetlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
8	Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin sınıf içi yapılan dinleme etkinliklerinin daha iyi (etkili, verimli) olması için neler yapılabileceğine ilişkin görüşleri nelerdir?
9	Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin sınıf dışı ortamlarda dinleme sürecinde zorlandıkları zamanlara ilişkin görüşleri nelerdir?

Verilerin Analizi

Odak grup görüşmelerinden elde edilen verilerin analizi için betimsel analiz yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilerek yazıya dökülen veriler üzerinde öncelikle betimsel analiz yoluyla elde edilen verilerin yorumlanmaya hazır duruma getirilmesi sağlanmıştır. Yıldırım ve Şimşek’in de (2008: 224) belirttiği gibi betimsel analizde “elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır”. Bu bağlamda araştırmacı, görüşme sorularının her birini bir tema olarak belirleyerek bu temalar altında görüşme sırasında katılımcılar tarafından ifade edilenleri sıralamıştır. Bunu yaparken de görüşmelerde ifade edilen fikirlerden de alıntılara yer verilmiştir. Çünkü “betimsel

analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 224).

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, odak grup görüşmelerinde kullanılan görüşme soruları ve bu sorulara katılımcıların verdiği cevaplara ilişkin bulgu ve yorumlar başlıklar hâlinde ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

1. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin dinlemekte zorlandıkları ve zorlanmadıkları konulara ilişkin görüşleri

Araştırmaya katılan bireyler, Türkçe dinlemekte zorlandıkları ve zorlanmadıkları konular ile ilgili çeşitli görüşler sunmuşlardır. Katılımcıların görüşlerine ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir:

"Normalde hiç zorlanmıyorum. Ama mesela siyasi ve ekonomik konularda televizyon izlerken ya da arkadaşlarımla konuşurken birazcık zorlanıyorum. Fakat diğer konulara gelirse sanat, spor, edebiyat gibi konularda zorlanmıyorum." (K.4)

"Benim için en zor konular siyaset ve bilimdir. Bunlar da biraz zorlanıyorum. Başka konular mesela sporla ilgili konularda çok zorlanmıyorum. Sadece siyasetteki kelimeleri anlamakta zorlanıyorum." (K.5)

"Benim için film ve dizileri dinlemek kolaydır. Fakat sokak kelimelerini (argo) bilim ve siyasetle ilgili kelimeleri çok iyi anlamıyorum." (K.8)

"Ben de arkadaşşıma katılıyorum. Spor dinlerken zorlanmıyorum zaten spor en sevdiğim şey, bilimsel konularda da zorluk yaşamıyorum ama siyasetle ilgili kelimeler zor olduğu için zor geliyor." (K.7)

"Ben Türkçeyi zor karşılamıyorum. Fakat bilimle ilgili kelimeler de bazen zorlanıyorum. Mesela filmdeki kelimeleri çok iyi anlıyorum. Özellikle sanatla ilgili dinleme konularını iyi anlıyorum." (K.6)

"Benim için bilim ve edebiyat zor. Çünkü edebiyatta çok fazla mecaz kelime var ve telaffuzu zor. Ama film ve müzik dinlemek daha kolay geliyor." (K.3)

"Edebiyat bana zor geliyor. Ama müzik dinlerken ve televizyon izlerken özellikle haberleri dinlerken kolay geliyor." (K.2)

"Bana haberleri dinlemek zor geliyor. Çünkü siyaset ve ekonomi var, anlamıyorum. Müzik dinlemek kolay geliyor. Ayrıca sanatla ilgili konularda da çok zorlanmıyorum." (K.1)

Katılımcıların tamamına yakını siyaset, ekonomi, bilim konularında dinlemenin zor olduğu; spor, haber, sanat konularında ise dinlemenin kolay olduğu görüşünde birleşmektedirler. Bu durum öğrencilerin dinlemekte zorlandıkları konuların günlük yaşam içerisinde çok fazla yer almamasıyla, dinlemekte zorlanmadıkları konuların ise günlük yaşam içerisinde önemli bir yer tutmasıyla açıklanabilir. Siyaset, bilim, ekonomi konularında dinlemenin gerçekleşmesi için ilgili alanlara ait terim bilgisine sahip olmakla mümkün olacaktır.

2. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin dinlemekte zorlandıkları ve zorlanmadıkları seslere ilişkin görüşleri

Araştırmaya katılan bireylerin dinlemekte zorlandıkları ve zorlanmadıkları seslere ilişkin görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

"Ben sesli harflerde zorlanıyorum. Özellikle u, o gibi. Sessiz harfler kolay, anlıyorum." (K.2)

"Ünlü harflerde sesli harflerde zorlanıyorum. Çünkü aralarında çok küçük fark var ve dinlerken zorlanıyorsunuz. Yani u, ü, a, e gibi. Ama her gün duyduğumuz kelimelerde zorluk yaşamıyorum." (K.4)

"Arkadaşıma katılıyorum. Ünlü seslerde zorlanıyorum u, ü, ı, i gibi. Ayrıca "yumuşak g" harfini dinlerken zorlanıyorum ve telaffuzunu anlamıyorum. Fakat sessiz harflerde zorlanmıyorum." (K.7)

"İki, birbirine benzeyen harflerde zorluk yaşıyorum. Özellikle "e ve i" harflerinde zorlanıyorum. Fakat ünsüzlerde bir zorluk yaşamıyorum." (K.6)

"İlk zamanlar sesli harfler çok zor geldi. Fakat şimdi anlıyorum, zaman zaman ı, i, u, ü harflerini dinlerken zorlanıyorum. Sessiz harflerde sıkıntı yaşamıyorum." (K.8)

"Ünlü harfleri bazen anlamıyorum. Özellikle önceleri "ç ve ş" harflerinde zorlanıyordum ve birbirine karıştırıyordum. Şimdi anlıyorum fakat u, ü, ı, i harflerinde zorlanıyorum." (K.3)

"Ünlü harfle zor. Özellikle "u ve ı" harflerinde. Sessiz harflerde zorlanmıyorum fakat "yumuşak g" sesinde zorlanıyorum." (K.1)

Katılımcıların konuyla ilgili görüşleri değerlendirildiğinde sessiz harflerde ğ-ç-ş hariç çok zorlanmadıkları ancak sesli harflerde özellikle u-ü-o-a-e-ı-i seslerini dinlerken çok zorlandıkları belirlenmiştir. Bu seslerin üzerinde durulurken öğreticilerin ayrıştırıcı dinleme etkinliklerinden yararlanmaları gerektiği söylenebilir. Ayrıştırıcı dinleme, hedef dildeki seslerin tam olarak sesletimi ve anlaşılması hususunda etkili bir dinleme türü olarak düşünülmektedir (Melanlıoğlu, 2012:65).

3. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin dinleme etkinliği öncesinde yerine getirdikleri hazırlık aşamasına ilişkin görüşleri

Araştırmaya katılan bireylerin sınıf içi dinlemeye başlamadan önce ne gibi hazırlıklar yaptıklarına ilişkin görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

"Dinlemede sorular varsa önce o sorulara bakıyorum ve bilmediğim kelimelerin altını çiziyorum. Daha sonra dinleme esnasında kelimelerin anlamını çıkarıyorum." (K.4)

"Önce kelimelere bakıyorum ve bilmediğim kelimelerin altını çizip daha sonra hocaya soruyorum veya dinlerken anlamını çıkarıyorum." (K.5)

"Önce soruları okuyup genel olarak anlamaya çalışıyorum, anlamadığım kelimeleri daha sonra hocaya soruyorum." (K.6)

"Önce 2, 3 defa soruları okuyorum. Daha sonra boş bir kağıda önemli kelimeleri yazıyorum ve dinlerken anlamaya çalışıyorum." (K.3)

"İlk defa soruları okuyorum daha sonra dinleme yaparken kelimeleri ve önemli notları kaydediyorum." (K.2)

Katılımcıların tamamına yakını sınıf içi dinlemeye başlamadan önce bilmedikleri kelimelerin altını çizdikleri, dinleme metnine ait soruları okuyup anlamaya çalıştıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu durum araştırmaya katılan öğrencilerin dinleme öncesi stratejiler hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları ile açıklanabilir.

4. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin dinlediklerine ilişkin yaptıkları değerlendirmelerle ilgili görüşleri

Araştırmaya katılan bireylerin dinlediklerine ilişkin yaptıkları değerlendirmelere ilişkin görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

"Metin bittikten sonra değerlendiriyorum. Mesela bu kelimeyi daha iyi anladım, bu kelimeyi bilemedim, şu kelimeyi yavaş yavaş anlıyorum diyorum." (K.4)

"Ben yurttan yaşıyorum ve arkadaşlarımı sürekli dinliyorum fakat iyi anlamıyorum şu ana kadar anlıyorum ama bazı kelimeleri hala anlamakta zorlanıyorum ve yavaş yavaş öğreniyorum. Ne söylediklerini anlıyorum ve zamanla yavaş yavaş anladığımı düşünüyorum. Ne kadar çok dinlersem o kadar iyi anlıyorum." (K.5)

"Bazen arkadaşlarım dinlerken kendimi takip ediyorum ve onları yavaş yavaş anlamaya çalışıyorum ve kendimi bu yönde motive ediyorum." (K.6)

"Bazen zor kelimeler ya da bilmediğim kelimeler oluyor. Bazen dinleme metinleri kolay geliyor. Bazen film izliyorum ve anlıyorum, anlamadıklarına sözlükten bakıyorum." (K.2)

"Sürekli yaptığım etkinlikleri takip ediyordum. Mesela arkadaşlarımın konuşmalarını anlıyor muyum bakıyorum. Ya da otobüste iki Türk gördüğümde konuşmalarını dinleyip anlayıp anlamadığıma bakarak değerlendirme yapıyordum." (K.5)

Katılımcıların konuyla ilgili görüşleri değerlendirildiğinde dinlediklerini değerlendirmek için arkadaşlarının yaptıkları konuşmaları dinledikleri, film izledikleri, günlük hayatta katıldıkları ortamlarda hedef dili konuşanları dinleyip anlamaya çalıştıkları belirlenmiştir.

5. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin dinlediklerini akıllarında tutmak için nasıl bir yol izlediklerine ilişkin görüşleri

Araştırmaya katılan bireylerin dinlediklerini akıllarında tutmak için nasıl bir yol izlediklerine ilişkin görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

"Not alıyorum. İlk soruları okuyup anlıyorum ve sonra not alarak cevap veriyorum. Boşluk doldurma olduğunda kelimeyi aklımda tutup yazıyorum ama sadece soru olduğunda not alıyorum." (K.2)

"Metni dinledikten sonra genel anlamda anlamaya çalışıyorum ve soruyla ilgili kelimeleri not alıyorum dinlerken." (K.6)

"4-5 ay önce çok zor tutuyordum. Fakat şimdi filmler ve diziler sayesinde kendimi geliştirdim ve kelimeleri daha iyi öğrendim. Ayrıca insanlarla daha çok iletişim kurduğum için kelimeler aklımda kalıyor." (K.8)

"Sadece metnin genelini aklımda tutuyorum çünkü ben ezber yapamıyorum. Farklı bir kelime duyduğumda da onu not alıyorum." (K.3)

Katılımcıların tamamına yakını dinlediklerini akıllarında tutmak için not aldıklarını ve hedef dili konuşanlarla daha çok iletişime girdiklerini belirtmişlerdir.

6. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin ana dillerinin Türkçe dinlemeye etkisine ilişkin görüşleri

Araştırmaya katılan bireylerin ana dillerinin dinleme becerisine ilişkin görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

"Benim anadilim Arapça. Türkçede fiil en sonda geliyor Arapçada ise en başta geliyor. Ama şimdi alıştım bir de Arapça kelimeler Türkçede çok fazla bu açıdan hem kolaylık hem zorluk yaşıyorum çünkü bazı kelimeler aynı olsa bile anlamları farklı olduğu için karıştırabiliyorum." (K.6)

"Bizim için iki taraflı bir durum bu. Hem iyi hem kötü. İyi tarafı mesela Türkçe ve Arapça arasında benzeyen çok kelime var. Ama aynı kelime farklı anlamlara geliyor." (K.8)

"Benim için Türkçe çok zor. Çünkü mecazlar çok fazla ve farklı anlamlara geliyor. Benim dilimde mecaz kelimeler çok az." (K.1)

"Türkçe Zulucadan çok farklı. Kelimeler, mecaz anlamlar hepsi farklı bu yüzden benim için çok zor geldi ama şimdi iyiyim." (K.3)

"Benim dilim Hausa. Bazen kelimeler aynı ama farklı anlamlara geliyor. Özellikle cümle kuruluşu çok farklı." (K.7)

"Ben zorluk yaşamıyorum. Çünkü Arapça Türkçe birbirine benziyor kelimeler açısından. Sadece fillerde zorlanıyorum çünkü Arapça ve Türkçe cümle düzeni bakımından çok farklı." (K.5)

Katılımcıların konuya ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde, özellikle anadili Arapça olan öğrencilerin anadillerindeki bazı sözcüklerin Türkçede bulunmasının dinlemeyi olumlu yönde etkilediği ancak her iki dilde ortak kullanılan sözcüklerin Türkçede farklı anlamlara gelmesinin ise dinlemeyi olumsuz yönde etkilediği söylenebilir. Anadili Arapçadan farklı olan öğrenciler ise Türkçede kullanılan mecazların fazla olmasının ve bir kelimenin farklı anlamlarda kullanılabilmesinin dinleme becerisini olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Anadili Arapça dışında olan öğrencilerin anadillerinin yapısının Türkçeden farklı olması sebebiyle dinleme becerisinin gelişimine anadillerinin anlamlı bir katkısı olmadığı söylenebilir.

7. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin dinleme becerisinin gelişmesi açısından sınıf dışı faaliyetlerine ilişkin görüşleri

Araştırmaya katılan bireylerin dinleme becerisinin gelişmesi için sınıf dışında ne gibi faaliyetlerde bulduklarına ilişkin görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

"Her gün şehre gidiyordum ve dinliyordum. Alt yazılı filmler izleyip her gün Türkçe müzik dinliyordum. Türklere konuşuyordum veya kendi kendime bir konu açıp onunla ilgili konuşma yapıyordum. Odamda dört Türk var ve ben onlarla sürekli konuşarak dinleme becerimi geliştirdim." (K.5)

"Genelde dinleme yapmak için kalabalık yerlere gidiyorum şehre burada insanlarla konuşuyorum ve bilmediğim kelimeleri öğreniyorum." (K.6)

"Benim arkadaşım var, onunla birlikte cd'lerden film izliyorum. Önce İngilizce filmi izleyip anlıyorum daha sonra Türkçesini izleyerek kelimeleri öğrenmeye çalışıyorum." (K.7)

Araştırmaya katılan bireyler, dinleme becerilerini geliştirmek için sınıf dışında Türkçe film izlemek, müzik dinlemek, hedef dili konuşan bireylerle bir araya gelmek, gibi faaliyetlerde buldukları ifade etmişlerdir.

8. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin sınıf içi yapılan dinleme etkinliklerinin daha iyi (etkili, verimli) olması için neler yapılabileceğine ilişkin görüşleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf içi yapılan dinleme etkinliklerinin daha iyi olması için neler yapılabileceğine ilişkin görüşleri aşağıda belirtilmiştir.

"Evet yapılabilir. Dinlemelerimiz farklı olabilir. Bazen film izleyeceğim bazen müzik dinleyeceğim yani hem görüp hem dinlemek daha iyi olur. Anlamamıza yardımcı olur. (görsellik katılması)" (K.6)

"Dinleme sadece bilgisayardan olmasın. Konuşmacı ne kadar iyi konuşsa da hoparlörden gelen sesi anlamakta zorlanıyoruz. Ayrıca bilgisayarda dinlemeler çok hızlı oluyor. Hocamız okuduğu takdirde hem daha iyi anlayacağız sesini"

hem bilmediğimiz kelimeleri anında soracağız hem de konuyu daha iyi anlayacağız.” (K.4)

”Bana göre daima drama olması lazım. Mesela bugün müzik ya da film izleyebiliriz dinleme olarak. Daha sonra ordaki kelimeleri sorarak dinleme yapabiliriz.” (K.7)

”Hocalarımız bize cd içerisinde dinlemeler verebilir, böyle daha rahat olabilir. Yani kitap dışında farklı metinlerle evde çalışmalar yapmamız için destekleyici dinlemeler verilebilir.” (K.3)

Katılımcıların görüşleri değerlendirildiğinde sınıf içi dinleme etkinliklerinde anlamada problem olduğu için sadece bilgisayarın kullanılmaması, dinledikleri metinlerin görsel ve işitsel öğelerle (film, müzik) desteklenmesi ve dinleme etkinliklerinin sınıfla sınırlı kalmayıp sınıf dışında da devam etmesi için dinleme materyalleri (cd, kaset) verilmesi yönünde görüş ifade etmişlerdir.

9. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin sınıf dışı ortamlarda dinleme sürecinde zorlandıkları zamanlara ilişkin görüşleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin *sınıf dışı ortamlarda dinleme sürecinde zorlandıkları zamanlara ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir:*

”Bir bankaya ya da kafeye gittiğimizde Türkler çok fazla mecaz kelime kullanıyor. Sokak dili ya da lehçe kullanıyorlar. Urfa ya da Antep lehçesi farklı oluyor fakat İstanbul lehçesiyle konuşulduğunda anlıyoruz. İnsanlar çok fazla deyim kullanıyor eğer bu deyimlerin anlamını bilmiyorsak cümleyi çok iyi anlamıyoruz.” (K.4)

”Çoğu zaman anlıyorum ama arkadaşlarıma göre değişiyor. Bazıları çok hızlı konuşuyor ve anlamıyorum ama yavaş konuşulduğunda daha iyi anlıyorum.” (K.2)

”Antep ağız çok zor, Özellikle ”k” sesini ”h” gibi söylediklerinde anlamıyorum. Harfleri değiştirdiklerinde kelimeler değişiyor.” (K.8)

”Evde Türk arkadaşım var, bazen anlıyorum bazen anlamıyorum. Biz farklı ülkelerden geldik. Bir arkadaşım mesela ”geliyorum” yerine ”geliyom” gibi konuşuyor ve ben anlamıyorum.” (K.3)

”Konuşmaları dinlerken bazen zorlanıyorum. Çünkü bazen ağız kullanıyorlar, bazen deyim kullanıyorlar. Bazen kelimeleri yarım söylüyorlar ”geleceğim” yerine ”gelicim” diyorlar, ağız kullanıyorlar.” (K.6)

Katılımcıların görüşleri değerlendirildiğinde; katılımcıların çoğu sınıf dışı ortamlarda dinleme sürecini zorlaştıran etmenlerin olduğunu belirtmişlerdir. Bu etmenler şunlardır:

1. Standart Türkçenin kullanılmaması yerine ağız özelliklerinin kullanılması.
2. Hedef dil kullanıcılarının hızlı konuşması.
3. Mecazlı söylem ve ifadelerle sık yer verilmesi.

Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle araştırmanın sonuçları verilmiş ve bu sonuçlardan hareketle çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Sonuçlar

Bu araştırmada C1 seviyesinde Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin dinleme becerisine yönelik görüşleri belirlenmiştir. Bu çerçevede araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle ulaşılan sonuçlar aşağıda verilmiştir:

- Siyaset, ekonomi, bilim, edebiyat, konularında dinlemek zordur.
- Spor, sanat konularında dinlemek kolaydır.
- Sesli harfleri özellikle u-ü-a-e-ı-i seslerini dinlemekte sorun yaşanmaktadır.
- Dil öğretiminin başlangıcında ğ-ç-ş seslerinin ayırımında dinlerken sorun yaşanmaktadır.
- Öğrenciler, dinleme öncesi dinleme metniyle ilgi soruları okumakta ve bilinmeyen kelimelerin altını çizmektedirler.
- Öğrenciler, dinlediklerini değerlendirmek için arkadaşlarını ve hedef dili konuşanları dinlemektedirler.
- Öğrenciler, dinlediklerini akılda tutmak için not almakta ve hedef dili konuşanlarla daha çok iletişime geçmektedirler.
- Türkçede bir kelimenin birden çok anlama gelmesi ve mecazlı söylemlerin çok olması dinlemeyi zorlaştırmaktadır.
- Türkçedeki Arapça kökenli sözcüklerin anadili Arapça olan öğrencilerin dinleme becerisine olumlu etkisi bulunmaktadır.
- Öğrenciler, dinleme becerilerinin gelişimi için sınıf dışında Türkçe müzik dinlemekte ve film izlemektedirler.
- Öğrenciler, sınıf içi dinleme etkinliklerinin daha verimli olması için dinleme sürecinin görsel işitsel araçlarla (cd, film, vb.) desteklenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.
- Sınıf dışında standart Türkçenin kullanılmaması (şive –ağız kullanılması) dinlemeyi zorlaştırmaktadır.

Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde, elde edilen sonuçlardan hareketle geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

1. Öğrencilerin etkili bir dinleme becerisi kazanabilmeleri için onlara çeşitli konularda (siyaset-ekonomi-bilim vb.) seviyelerine ve ilgi alanlarına uygun dinleme metinleri verilmelidir.

2. Dinleme süreci sadece bilgisayar ortamında yapılmamalı süreç aynı zamanda görsel ve işitsel öğelerle (film- müzik vb.) desteklenmelidir.

3. Öğrencilere dinleme tür, yöntem, teknikleri ve stratejileri hakkında bilgi verilmeli ve bunları uygulamalarına imkân tanınmalıdır.

4. Öğrencilere dinleme becerilerinin gelişmesi için sınıf dışında da seviyelerine ve ilgi alanlarına yönelik dinleme etkinlikleri verilmelidir.

5. Öğrencilerin dinlediklerinde ayırt etmekte zorlandıkları sesler belirlenmeli ve bu seslerin öğretiminde dikte çalışmalarından faydalanılmalıdır.

Kaynakça

- Aksan, D. (2003). Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim. Ankara: TDK.
- Çokluk, Ö. , Yılmaz, K. ve Oğuz, E. (2011). Nitel Bir Görüşme Yöntemi. Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi. 4(1), 95-107.
- Demirel, Ö. (1999). İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi. İstanbul: MEB Basımevi.

- Europass (2013). *Avrupa Ortak Ölçüt Çerçevesi*
<http://europass.cedefop.europa.eu/tr/resources/european-language-levels-cefr> internet adresinden 05.04.2014 tarihinde erişilmiştir.
- Güneş, F. (2013). Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller. Ankara: Pegem Akademi
- Keçik, İ ve Leyla U. S. (2004). Türkçe Sözlü ve Yazılı Anlatım. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Web Ofset.
- Melanloğlu, D. (2012). Türkçe Öğretiminde Ayrıştırıcı Dinlemeyi Geliştirmeye Yönelik Bir Etkinlik Önerisi. Milli Eğitim. (196), 56-68.
- Özbay, M. (2006). Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, M. VE Melanloğlu, D. (2012). Türkçe Öğretim Programlarının Dinleme Becerisi Bakımından Değerlendirilmesi Turkish Studies Volume 7/1 Winter 2012, S.87-97
- Özbay, M.(2012). Anlama teknikleri II Dinleme Eğitimi Ankara: Öncü Kitap.
- Sever, S. (2000). Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme. Ankara: Anı Yayıncılık.
- TDK. (2005). Türkçe Sözlük. Ankara: TDK Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimsek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.